

JIŘÍ HORÁK
Kniha
o staré
Praze

JAROSLAVA JISKROVÁ - MÁJ
DOKOŘÁN

© Jiří Horák – heiress, 1989, 1998, 2005, 2008, 2010
Illustration © Michal Brix, 2005

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

Vydala v roce 2010 nakladatelství Jaroslava Jiskrová – Máj,
Štichova 580/25, 149 00 Praha 4, j.jiskrova@volny.cz
jako svou 35. publikaci (1. elektronickou)
a nakladatelství Dokořán, s. r. o.,
Holečkova 9, Praha 5, dokoran@dokoran.cz,
www.dokoran.cz
jako svou 381. publikaci (3. elektronickou).

Páté vydání, elektronické první.
Odborná revize PhDr. Josef Tomeš
a PhDr. Vladislav Dudák.
Ilustrace Michal Brix.
Typografie a sazba Miloš Jirsa a David Greguš.
Redakce Jaroslava Jiskrová.

ISBN 978-80-7363-323-3 (Dokořán)
ISBN 978-80-86643-33-5 (Máj)

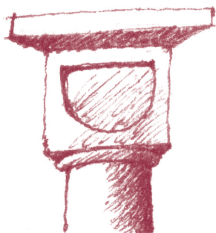
Obsah

- O JEDNOM STROMĚ NA MALÉ STRANĚ
- O ZLOMENÉM KVĚTU RYTÍŘSTVA ČESKÉHO
- O BISKUPSKÉM DVOŘE
- O SBÍRCE OSTATKŮ OTCE VLASTI
- O KAZIMÍROVI A KRISTÝNĚ
- O LOUPEŽIVÉM RYTÍŘI A JEHO DRUŽINĚ
- O ČESKÉM KRÁLI HOLCI
- O DVOU APOTÉKÁŘÍCH
- O HOUSLÍCH DALIBORA Z KOZOJED
- O PRVNÍ SOŠE NA KARLOVĚ MOSTĚ
- O SOUKROMÉ VÁLCE
- O PRAŽCE A JINÝCH KUSECH
- O POUSTEVNÍKOVI Z BOUBÍNA
- O PRAŽSKÝCH ZVONECH
- O MĚSTSKÝCH RYCHTÁŘÍCH
- O KRVAVÉM SNĚMU
- O ČESKÝCH CIKÁNECH
- O ČERNÉM TULIPÁNU
- O ZPÍVAJÍCÍ FONTÁNĚ
- O ŽEBRÁCÍCH A LEŽÁCÍCH
- O ELIXÍRU ŽIVOTA
- O CÍSAŘSKÉM MLÝNĚ
- O STUDENTSKÝCH BEÁNIÍCH
- O DVANÁCTÉM APOŠTOLOVI
- O POSLEDNÍM PRAŽSKÉM CECHU
- O TŘECH CÍSAŘOVÝCH KOMORNÍCÍCH
- O VPÁDU PASOVSKÝCH
- O LVÍM DVOŘE
- O ZIMNÍM KRÁLI
- O ZLATÉM MEČI A KALICHU
- O JEDNOM VĚZNI Z BÍLÉ VĚŽE
- O STAROMĚSTSKÉM PÍSAŘI
- O SMÍCHOVĚ ZA OVES
- O VÍŘE PRAVÉ A VYNUCENÉ
- O JEDENÁCTI HLAVÁCH ČESKÝCH PÁNŮ

O ZBABĚLCÍCH OD LÜTZENU
O CÍSAŘSKÉM DŮSTOJNÍKOVÍ
O DOMEČKU NA KARLOVĚ MOSTĚ
O POKLADU POBĚLOHORSKÉHO EMIGRANTA
O ZKOUŠCE LÉKU PROTI OTRAVĚ
O ŽHÁŘÍCH VE FRANCOUZSKÝCH SLUŽBÁCH
O GALEJNÍKOVÍ V TURECKÉM ZAJETÍ
O LORETÁNSKÉ ZVONKOHŘE
O ARMÉNSKÉM KAVÁRNÍKOVÍ
O POSLEDNÍ MOROVÉ RÁNĚ
O VYŠEHRADSKÝCH HRADBÁCH
O DRAGONOVI ŠESTÉHO PLUKU
O ROKOKOVÉM TAŠKÁŘI
O ČTYŘECH NEŠŤASTNÝCH JOZÍFCÍCH
O STAROPRAŽSKÉM SLAMNÍKU
O BĚŽECKÉM ZÁVODĚ LAUFRŮ
O ŠPITÁLSKÉM POLI
O ČERTOVĚ SLOUPU
O POBOŘENÍ A OPRAVĚ KARLOVA MOSTU
O KRÁSNÉ KANÁLCE
O PRAŽSKÉM JEZULÁTKU
O PRVNÍM LETU NAD PRAHOU
O STUDENTSKÉ REBELII
O AKADEMICKÉ PŘÍSAZE
O PRACHNEROVĚ TEREZCE
O STAROPRAŽSKÉM HECU
O ZRANĚNÉM SYNOVI
O FRANCOUZSKÉM KRÁLI
O KORUNOVAČNÍCH SVATBÁCH
O ZLATÉ ULIČCE
O PAPIROVÉ PRAZE
O ČESKÝCH BÁLECH
O DRUHÉM PRAŽSKÉM MOSTĚ
O MOSTNÍ LÍPĚ
O KORUNOVAČNÍCH KLENOTECH
O ZLATÉ BULE
O VLAKU NA KARLOVĚ MOSTĚ
O SEDMI ČERTECH

O ZLOMENÉ ŠAVLI
O POSLEDNÍM SOUBOJI
O RÁČKOVI Z MALOSTRANSKÉ STUDNY
O STAROČESKÉM KUCHARSTVÍ
O STŘÍLENÍ PRAŽSKÉHO POLEDNE
O PETŘÍNSKÉ ROZHLEDNĚ
O RIGOLETTU Z TOSKÁNY
O PANORAMATU BITVY U LIPAN
O KATOVSKÉM ŘEMESLE
O POVÝŠENÍ BŘEVNOVA NA MĚSTO
O INDIÁNU ČERWUIŠOVI
O PRVNÍCH ČTYŘECH AUTOBUSECH
O LETADLECH NAD PRAHOU
O PIVNÍM KRÁLI
O LETNÉM POLI
O ŠEVCI Z KAMPY
O STŘÍBRNÉM ÚHOŘI
O NEŽÁDOUCÍM HUDEBNÍM SKLADATELI
O ŠESTI GOBELÍNECH
O STAROMĚSTSKÉM ORLOJI
O LANOVÉ DRÁZE
O APOŠTOLECH STAROMĚSTSKÉHO ORLOJE

Seznam ilustrací
O autorovi

JIŘÍ HORÁK

Kniha
o staré
Praze

JAROSLAVA JISKROVÁ – MÁJ

DOKOŘÁN 2010

O JEDNOM STROMĚ NA MALÉ STRANĚ

Na přelomu prvního tisíciletí začala narůstat moc největších feudálních panovníků natolik, že nakonec ohrožovala i mocenské postavení samotné církve. Tehdejší papež Urban II. se proto rozhodl obrátit pozornost křesťanské Evropy jiným směrem a vyhlásil v roce 1095 válečné tažení do Svaté země. Tím byl dán oficiální podnět k pověstným křížovým výpravám za osvobození Jeruzaléma, a především Kristova hrobu, z moci seldžuckých Turků. Účastníkům chystané výpravy z řad poddaných byla přislíbena svoboda a půda, feudálům válečná kořist a severoitalským městům monopol na obchod s Východem.

První tažení, které trvalo čtyři roky, bylo v roce 1099 úspěšně zakončeno dobytím Jeruzaléma, vytvořením čtyř křížáckých států na území dnešní Sýrie, Libanonu a Izraele a také postupným založením několika rytířských řádů církve bojující. Seldžučtí Turci se ovšem v následujících desetiletích snažili získat ztracený Jeruzalém zpět a byli ve svém válečném úsilí mimořádně vytrvalí. A tak přesně po padesáti letech vyhlásil opat francouzských cisterciáků Bernard z Clairvaux druhou křuciátu, na kterou se tentokrát vypravily nejvýznamnější osobnosti celé tehdejší Evropy, mezi nimiž nechyběl ani francouzský král Ludvík VII. s manželkou Eleonorou a římskoněmecký císař Konrád III. V jeho družině se zúčastnil výpravy do Svaté země také budoucí český král kníže Vladislav se svým bratrem Jindřichem a knížetem Spytihněvem.

Druhá křížová výprava z let 1147 až 1149 však skončila naprostým nezdarem. Z Vladislavova doprovodu kromě mnoha našich bezejmenných krajanů padl v bojích před Jeruzalémem i knížecí maršálek Jurik, a kancléř Bartoloměj dokonce upadl do mohamedánského zajetí, aniž se později kdokoliv vůbec něco dozvěděl o jeho dalším osudu. Budoucí český král byl za svého pobytu ve Svaté zemi hostem řádu maltézkých rytířů, kteří se tehdy ještě nazývali svým původním jménem johanité, v bezpečí jejich pevnosti Crac des Chevaliers poblíž Edessy. Při zpáteční cestě z této křížácké výpravy se kníže Vladislav plavil po Černém moři a oklikou přes Kyjev a Krakov se vrátil opět do Prahy.

O deset let později se kníže Vladislav zúčastnil se svým vojskem na straně římskoněmeckého císaře válečné výpravy proti severoitalským městům a po dobytí Milána v roce 1158 získal za tuto účinnou vojenskou pomoc od císaře Fridricha I. Barbarossy pro sebe i pro své potomky dědičný titul českého krále. Předtím, když

se stal v roce 1140 po Soběslavovi českým knížetem, založil Vladislav společně s olomouckým biskupem Jindřichem Zdíkem na Strahově premonstrátský klášter, u něhož si později dal vystavět malý královský palác, kde hodlal strávit stáří. Nyní, jako první český dědičný král, si vděčně vzpomněl na někdejší pohostinství i chvályhodné poslání maltézkých rytířů v daleké Svaté zemi a společně se svým novým kancléřem Gervasíem a jeho vnukem Martinem věnoval v roce 1169 tomuto řádu různé statky na severu Čech a také rozsáhlý pozemek na Menším Městě pražském poblíž Vltavy i s řečištěm „od spodního ostrova až k mostu“ pro stavbu špitálu, kostela a kláštera.

Tím spodním ostrovem byl na královské darovací listině míněn severní konec dnešního Střeleckého ostrova, řečištěm potok, nesoucí později název Čertovka, a mostem pak předchůdce dnešního Karlova mostu, nazývaný Juditin podle manželky Vladislava II., pod jejímž přímým dohledem a patronací vznikl již od roku 1158 na místě bývalého dřevěného mostu strženého povodní. Jeho výstavba, po vzoru kamenného mostu v Řezně, trvala plných čtrnáct let až do roku 1172 a budoucí maltézský klášter byl založen záměrně právě u něho, neboť měl zřejmě za úkol také jeho ochranu.

A tak byla po Strahovském klášteře a Juditině mostě třetí nejvýznamnější stavbou za panování krále Vladislava II. výstavba tohoto prvního kláštera na území budoucí Malé Strany. Součástí maltézského panství byla i rozlehlá zahrada po obou stranách Čertovky, jejíž zbytky se zachovaly až do dnešní doby. Samozřejmě ne ve své původní podobě, ale stejným pozemkem a tím i stejným charakterem spojení středověkého města s řekou.

Maltézští rytíři si ze Svaté země přivezli do Čech a poprvé v Praze vysázeli u nás doposud neznámé jižní stromy – platany. A jak časem rostlo a vzkvétalo jejich malostranské panství, rostly a mohutněly po obou stranách prudkého a rybnatého potoka Čertovky také jejich platany. A i když právě Kampa byla nejčastěji zaplavovaným územím v celé tehdejší Praze, ani jarní povodně s ledovou vodou jižním stromům nijak neublížily. Jejich osud se naplnil, teprve když Praha vzplanula husitskými boji.

V květnu roku 1420 obsadilo mnohatisícové vojsko císaře Zikmunda celý levý břeh Vltavy od Strahova a Hradu přes Letenskou pláň a Bubny až do dnešních Holešovic. Matka měst se jednomyslně rozhodla pro boj na život a na smrt. Obránci Prahy tehdy museli narychlo pokácet všechny stromy na malostranském břehu, aby se v jejich skrytu a pod jejich ochranou nemohli křižáci přiblížit k mosteckým věžím a proniknout na Karlův most.

Křižáci si toto taktické opatření velice dobře uvědomovali, a proto se o předem ztracený přímý útok na most ani nepokusili. Raději s oddíly míšeňského vojska v čele přebrodili Vltavu daleko

za Prahou, až v místech dnešního Libeňského mostu, a k rozhodující bitvě pak došlo mimo pražské trojměstí, na hoře Vítkově.

Teprve za dlouhá desetiletí po opadnutí husitského hnutí se začalo panství maltézských rytířů opět pozvolna pozvedávat z troskek, ve které obrátili někdejší baštu nepřátel kalicha boží bojovníci za očistu církve. Postupně byla také obnovována bývalá klášterní zahrada a v ní vysazovány nové platany, které už mezitím u nás zdomácněly. Tak na obou březích Čertovky podruhé zakořenily stromy pocházející z Malé Asie a jihovýchodní Evropy, které každým rokem kromě širokých listů shazují také starou kůru.

Pouze jediný platan znovu být vysazen nemusel, neboť předchozí hromadné kácení stromů na Kampě v roce 1420 jako zázrakem přežil. Nestál totiž až na vltavském břehu jako ostatní platany, takže nemohl krýt postup Zikmundových křižáků k řece. Rostl o něco dále, až v nevelké zahradě paláce velkopřevora maltézského řádu. Tento platanus orientalis je nejmohutnějším a nejstarším platanem v celé současné Praze a jejím nejbližším okolí. Dnes se pod tímto svědkem dávných časů konají od jara do podzimu hojně navštěvované koncerty vážné hudby.

Od té doby byly Kampa, Menší Město pražské i ostatní části matky měst nejednou ohroženy ničivými povodněmi, požáry a válkami, ale žádná z těchto nespočetných pohrom a katastrof již nepostihla malostranské platany, které tam rostou dodnes. A mezi nimi pouze jeden jediný, který pamatuje maltézské rytíře ještě v dobách, kdy sami neměli o nějakém ostrově Maltě uprostřed Středozemního moře ani potuchy.

O ZLOMENÉM KVĚTU RYTÍŘSTVA ČESKÉHO

Zelezný a zlatý král Přemysl II. Otakar založil v roce 1262 poblíž Krumlova cisterciácký klášter Zlatou Korunu, v roce 1264 povýšil Budějovice na královské město a po objevení rudných žil na východ od Lužnice světil těžbu jihlavským kverkům.

O zlomeném květu rytířstva českého

Příslušníci mocného rodu pánů z Růže, kteří vlastnili celé jižní a jihovýchodní Čechy i s oblastmi za dnešními hranicemi až k břehům Dunaje a další území na Moravě a Opavsku, se po tomto třetím zásahu krále do jejich svrchovaného panství začali vytrácet z královské družiny, opouštěli dvorské i zemské úřady, a když se stal v březnu roku 1274 jejich jižní soused Rudolf I. Habsburský římskoněmeckým králem, sešli se všichni Vítkovci na Rožmberku k zásadní rodové poradě.

Není známo, na čem se tam usnesli, ale v roce 1276 nejen dobyli zpět do svého poddanství vše, co z něho král vyčlenil, ale, jak píše pražský kronikář, zároveň „s ohromnou pomocí vojenskou ze zlého úmyslu od krále odpadli“. V době vyvrcholení bojů Rudolfa Habsburského o alpské země, které získal v roce 1251 osmnáctiletý Přemysl sňatkem s padesátiletou Markétou Babenberskou, znamenalo náhlé vojenské oslabení pro českého krále těžkou porážku, takže se musel těchto zemí vzdát a svoje vlastní korunní země přijmout potupně na kolenou v léno.

V čele odbojné šlechty proti králi tehdy stál syn jihočeského velmože a zakladatele Krumlova pana Budivoje z Růže, ani ne pětadvacetiletý Závíš. Mladý Vítkovec užíval po celý život příjmení podle hradu Falkenštejna nad říčkou Rann v Bavorsku, „kterézto zboží“ jeho otec vyženil a kde se Závíš paní Perchtě také narodil. Český král se však z potupné porážky velice brzy vzpamatoval a začal se vypořádávat s domácím odbojem tak rázně, že jeho vůdce Závíš musel nakonec v lednu roku 1278 utéci z Čech pod ochranu Rudolfa Habsburského.

Oba dva, Závíš a král, se pak setkali o půl roku později na Moravském poli u Suchých Krut. Závíš tam přijel se svými bratry v Rudolfově vojsku a 25. srpna, den před osudnou bitvou, nabídl králi, že bude bojovat na jeho straně, když mu odpustí. Král však podle Dalimilovy kroniky nabízenou pomoc odmítl slovy: „Než bych to chtěl učiniti, raději chci zabit býti.“ A tak se i stalo.

Pětačtyřicetiletý Přemysl Otakar po sobě zanechal kromě druhé manželky, krásné královny Kunhuty, která byla vnučkou

uherského Bély IV. a Marie Řecké a dcerou haličského knížete Rostislava, také tři děti, ale pouze Václav II. byl jeho jediným legitimním potomkem s Kunhutou. Nad nezletilým dědicem trůnu i nad Čechami převzal poručnictví jeho strýc, braniborský markrabě Ota V. Zprvu držel sedmiletého Václava i s královnou na Bezdězu, ale když se v dubnu roku 1279 odtud podařilo Kunhutě uprchnout na svůj hrad v Hradci u Opavy, odvezl strýc chlapce do Braniborska, kde se na hradech v Berlíně a Špandavě stal český králevic jeho zajatcem a rukojmím. Vláda Braniborů v Čechách byla dobou „boje všech proti všem“ a způsobila úplný rozvrat země, který v roce 1281 dovršila katastrofální neúroda, po níž následoval hladomor, jaký neměl v naší historii obdoby.

Vítkovci samozřejmě hned po bitvě na Moravském poli došli podruhé zpět do svého poddanství Budějovice a Závíše se na počátku roku 1281 objevil u královny Kunhuty jako purkrabí jejího hradu. Tehdy se vytvořila kolem pražského biskupa Tobiáše z Benešova a pana Purkrata z Janovic skupina předních šlechticů, která začala vyjednávat s Otou Braniborským i Rudolfem Habsburským o navrácení Václava II. zpátky do Čech. Rudolf Habsburský s tím rád souhlasil, neboť už v roce 1279 prozíravě zasnoubil budoucího českého krále se svou stejně starou dcerou Gutou, takže společně dosáhli, že se Václav II. vrátil 24. května roku 1283 z Braniborska zpět do Prahy.

Šlechta, která usilovala o Václavův návrat, měla obsazeny všechny významné dvorské a zemské úřady. Králevic však k sobě ihned povolal matku a s Kunhutou se na Pražském hradě objevil i Závíš jako nejvyšší hofmistr. V té době již měl s Kunhutou nemanželského syna, což byl u vdovy po králi neslýchaný poklesek. Dvanáctiletý Václav však byl natolik pod vlivem své matky, že se ve všem řídil radami a pokyny Závíše, který se tak stal skutečným vládcem země. Vítkovci také během necelého roku zcela ovládli dvůr a obsadili všechny rozhodující úřady. V roce 1285 pak došlo v Chebu ke sňatku Václava s Gutou Habsburskou a v květnu se rovněž oženil Závíš s Kunhutou. Ale krásná Kunhuta náhle

9. září zemřela a Závíš začal postupně ztrácet na Václava svůj někdejší vliv. Když o dva roky později přijela Guta natrvalo do Čech, opustil Závíš královský dvůr docela.

Jeho zájem již patřil nejmladší sestře uherského krále Ladislava IV. Alžbětě. Protože však mladá dáma přespříliš hřešila, zavřel ji bratr do kláštera. Když potom požádal Závíš o její ruku, Ladislav souhlasil, ale církev ne. Alžběta totiž mezitím složila řeholní slib, takže už byla řádnou jeptiškou. Nato vzal Ladislav ženský klášter útokem, „dobył“ z něho svou sestru násilím, ale ponechal jí svobodu v rozhodnutí. Jak Závíš jeptišku okouznil, prozrazuje skutečnost, že na jaře roku 1288 oslavili na budínském hradě svatbu a už v létě porodila Alžběta na Závíšově zámku Svojanově syna. Závíš pozval na jeho křtiny do Břeclavi také krále Václava. Ten souhlasil, ale přál si, aby ho Závíš do Břeclavi sám doprovodil.

Když se Závíš dostavil počátkem června na Pražský hrad, byl králem sice normálně přijat, ale při odchodu byl v předpokoji prohlášen za vězně, přemožen v souboji s devíti rytíři a vsazen hradčanským purkrabím panem Zbyslavem Zajícem z Třebouně do Bílé věže. Vládnoucí šlechta se chtěla zbavit všech Vítkovců u dvora, a tak kráľi namluvila, že Závíš baží nejenom po jeho koruně, ale i po jeho životě. Sedmnáctiletý Václav ovšem věděl, čeho se dopouští, neboť předem přislíbil, že za odpuštění svého činu zbuduje na Zbraslavi velkolepý klášter s bohatými nadacemi.

Všichni Vítkovci okamžitě po Závíšově zatčení povstali proti kráľi, český trůn nabídli vratislavskému knížeti Jindřichovi IV. a počítali i s pomocí uherského krále Ladislava. Brzká smrt obou vladařů Václava zřejmě zachránila, ale Závíš požadoval za vydání královských měst, hradů a šperků po Kunhutě padesát tisíc hřiven odstupného. Na radu Rudolfa Habsburského však Závíš sám posloužil ke zdolání odboje svého rodu. Králův nevlastní bratr Mikuláš Opavský totiž vodil spoutaného Závíše v čele královského vojska před hrady a města obsazené Vítkovci a hrozil, že Závíše popraví. Teprve na Hluboké dosud účinná

hrozba selhala. Závišův mladší bratr Vítek se odmítl vzdát, a Záviš byl 24. srpna roku 1290 na „pokutní louce“ před Hlubokou stát mečem.

Dějiny ovšem netvoří jen dávné události, ale také jejich různé výklady. Proto jedni vidí v Závišovi bezohledného ctižádostivce toužícího po moci, zatímco druzí jej velebí jako pravý květ rytířstva českého. Podle Palackého byl Záviš na Hradě vsazen „do vězení hlubokého a na způsob džbánu vystavěného“. Čtverhranná Bílá věž z bělohorské opuky však tehdy stála mezi dnešním druhým a třetím nádvořím a sloužila v přízemí jako hlavní západní brána, takže Záviš musel být vězněn v patře, a ne v podzemí. Nebyla to ani „vazba ukrutná“, neboť Záviš, výborný zpěvák, tam s loutnou „mnoho dobrých písní skládal“, a vlastenci devatenáctého století mu dokonce přisuzovali autorství některých písní Rukopisu královédvorského. Podobně Závišovu popravu „prknem“ vysvětlil Josef Svátek tak, že si kronikář Pulkava spletl zapomenuté staročeské „plkno“ (meč) s prknem a tím vznikla představa jakési „dřevěné české gilotiny“. Pulkava však psal svoji kroniku až za krále Karla IV. v roce 1374, kdy se skutečně v západních zemích popravovalo přiosťřeným prknem, což byla potupná smrt pro muže odsouzené za znásilnění. Pulkava to věděl a chtěl tak Záviše deklasovat jako násilníka a královnu Kunhutu naopak rehabilitovat jako jeho oběť.

O BISKUPSKÉM DVOŘE

Odklon Přemyslovců od cyrilometodějské liturgie, zavádění latinských bohoslužeb a trvalé upevňování vlivu římské církve v Čechách vyvrcholilo za vlády knížete Boleslava II. Pobožného v roce 973 založením pražského biskupství. Sídlo biskupa bylo zpočátku umístěno přímo na Hradě v sousedství kostela sv. Víta, ale již po roce 1182 se církevní hodnostáři přestěhovali z Pražského hradu do vlastní rezidence na Malé Straně. Biskup-

ský dvůr se nacházel v prostoru, který dnes ohraničují ulice Mostecká, Josefská a Dražického náměstí.

Malostranské sídlo pražských biskupů se stalo v roce 1248 hlavním stanem králevice Přemysla II. Otakara v boji proti vlastnímu otci králi Václavu I. o podíl na královské moci. Teprve po zběhnutí nejsilnějšího Přemyslova spojence biskupa Mikuláše z Újezda s veškerým duchovenstvem na stranu krále byl patnáctiletý králevic z biskupského dvora vypuzen a palác byl královským vojskem vypálen. Proto se 16. srpna roku 1249 také slavnost, na níž se odbojný syn veřejně králi podrobil, musela konat v Anežském klášteře Na Františku. Přemysl byl potom za trest uvězněn na Přimdě a oba původci spiknutí, páni Ctibor a Jaroš, byli v roce 1250 na Petříně popraveni.

Když dával král Václav v roce 1253 malostranské předmostí Juditina mostu opevnit novými zdmi, valy a baštami, nechal do mostecké věže zasadit reliéf zpodobňující Přemyslovo pokoření. Jeho umístění v těsném sousedství biskupského dvora mělo zjevně provždy církevním hodnostářům připomínat, komu patří veškerá moc v zemi. Zachované torzo tohoto reliéfu je dodnes možné vidět v prvním patře Juditiny mostecké věže.

V roce 1307 přiměla náhlá smrt Rudolfa Habsburského zvaného Kaše, který obsadil nakrátko český trůn po zavraždění posledního Přemyslovce krále Václava III., české stavy národní i rakouské strany ke společné poradě, na níž by se sjednotily na novém kandidátovi na uvolněný český trůn. Obě strany se sešly ve velké síni biskupského paláce a na shromáždění byla pod záštitou pražského biskupa Jana IV. z Dražic přítomna i patnáctiletá Eliška Přemyslovna, budoucí manželka krále Jana Lucemburského a matka Karla IV. Nejvyššího zemského maršálka Tobiáše z Bechyně tehdy právě velmi zle sužovala dna, takže musel při celém jednání ležet v poduškách.

Větší, národní část šlechty a pražského patriciátu navrhovala za nového českého krále Jindřicha Korutanského a menší část, představovaná právě zemským maršálkem Tobiášem a vlivným staroměstským měšťanem Olbramem, prosazovala Habsburky.

Podle nich měl všechna práva na českou korunu mladší bratr zemřelého Rudolfa Habsburského Bedřich Sličný a Eliška Přemyslovna se měla stát jeho manželkou.

Neústupnost obou stran a prudká výměna názorů dosáhla vrcholu. Přední mluvčí národní strany pan Oldřich z Lichtenburka rozčileně namítal, proč chtějí dosadit na český trůn natrvalo cizince, a navíc Habsburky, úhlavní nepřátele právě vymřelých Přemyslovců. Zemský maršálek Tobiáš z Bechyně na to posměšně odpověděl, že když chtějí mít stoupenci národní strany za každou cenu domácího, českého krále, aby si zašli do Stadic jako kdysi za kněžny Libuše, tam snad ještě najdou nějakého sedláka, vzdáleného příbuzného Přemyslovců, a toho si pak mohou posadit na trůn. Jeho urážlivá slova pana Oldřicha tak rozhněvala, že se vrhl na ležícího zemského maršálka a mečem ho na místě probodl.

V síni paláce mezi shromážděnými nastal okamžitě zmatek a povyk, mnozí další přítomní se chopili zbraní a v nastalé potyčce došlo ke krveprolití na obou stranách. Pan Hynek Krušina

z Lichtenburka zabil Tobiášova synovce a všeobecná vřava se přenesla ze síně ven a z biskupského dvora do malostranských ulic, kde vzplanuly krvavé pouliční boje. Ctihodnému měšťanovi rakouské strany Olbramovi se sice podařilo utéci, ale Mikulášem Tausendmarkem byl zabit ještě třetí přívrženec rakouské strany, měšťan Hildmar Fridingr. Teprve na novém shromáždění, konaném opět ve velké síni biskupského dvora 15. srpna roku 1307, se všichni přítomní sjednotili na volbě Jindřicha Korutanského.

O několik let později biskupský dvůr nadlouho osiřel, neboť ztratil svého pána. Biskup Jan IV. z Dražic vyhnal z Prahy německé žebrařivé mnichy

O biskupském dvoře

a se svými ozbrojenci přepadl klášter dominikánských inkvizitorů v místech dnešního Klementina. Jejich oběti, odsouzené za údajné kacířství k upálení, osvobodil a propustil. Oba mnišské řády si na biskupa stěžovaly a papež za to Jana z Dražic z biskupského stolce sesadil. Církevní velmož se odebral do Avignonu a teprve po jedenáctiletém pobytu u papežského dvora se vrátil očištěn opět jako biskup do svého malostranského sídla.

Tehdy také, počínaje rokem 1329, nastal největší rozkvět biskupského dvora, jehož pozemek sahal až ke klášteru sv. Tomáše, kudy dnes probíhá Letenská ulice, a zahrnoval prostor směrem k Vltavě, včetně dnešních Vojanových sadů, až k dnešní ulici U lužického semináře. Namísto dřevěného oplocení byl celý dvůr nově obehnan pevnou kamennou zdí s příkopy, takže získal charakter středověké opevněné tvrze. Nad vjezdovou bránou vyrostla mohutná hranolová věž a z kamene byly zbudovány všechny vnitřní stavby. V domácí bohatě vyzdobené kapli sv. Antonína se skvěla galerie portrétů všech dosavadních pražských biskupů, na stěnách refektáře pokrytých malbami byly zemské a knížecí znaky a latinské citáty z Písma. Podobně pokrývaly stěny vlastní biskupovy síně obrazy apoštolů, proroků a světců s jejich výroky, vše po vzoru papežského sídla v Avignonu.

Třicátého dubna roku 1344 papež Kliment VI. povýšením pražského biskupství na arcibiskupství vymanil následovníky Jana z Dražic z podřízenosti mohučského metropolity. Malostranskému arcibiskupskému dvoru pak podléhala biskupství v Olomouci a v Litomyšli a s jeho významem vzrostl i jeho přepych a bohatství. Po založení Karlovy univerzity se v arcibiskupském dvoře konala již v roce 1349 první promoce a až do roku 1366 také většina jejích slavnostních aktů. Ale především se tam odbývaly veškeré duchovní soudy, kněžské synody a všechna důležitá církevní řízení. Za arcibiskupa Jana Očka z Vlašimě tam byla 7. července roku 1370 v přítomnosti císaře Karla IV., jeho syna Václava a mnoha knížat vysvěcena nová domácí kaple Božího umučení. Tehdy už byly nově vybudované kamenné stavby dvora spojeny v jeden celek s mostní věží a přebývalo tam velké množství kněží,

bohoslovců, služebnictva a podomků. 16. července roku 1410 dal na dvoře tohoto paláce arcibiskup Zbyněk Zajíc z Házmburka před shromážděnými preláty za hlaholu zvonů a zpěvu Te Deum veřejně spálit kacířské Viklefovy knihy. O čtyři roky později, 26. srpna roku 1414, přibil mistr Jan Hus na vrata paláce veřejně prohlášení, že je ochotný obhájit svou při na kostnickém koncilu.

Hned na počátku husitských bouří 17. října roku 1419 obsadilo vojsko Čeňka z Vartenberka celý levý vltavský břeh, ale 4. listopadu je husité vytlačili z Malé Strany na Hrad. Přitom vzali útokem i sýpky s obilím, zásoby uzenin, sýrů, medu a vína v arcibiskupském dvoře. Teprve příští den, kdy panské vojsko proniklo zpět na Malou Stranu a zapálilo radnici i školu u Sv. Mikuláše, pomstili se husité vydrancováním a pobořením paláce. Ale celý arcibiskupský dvůr husité vyvrátili do základů až před střetnutím s křižáky krále Zikmunda 9. května roku 1420.

Později už nebyl malostranský arcibiskupský palác a dvůr nikdy obnoven. Zříceniny a zdivo si rozebrali kámen po kameni malostranští měšťané jako stavební materiál a pozemky byly postupně zastavěny až na část zahrady, dnešní Vojanovy sady, nejstarší dochovanou zahradu v Praze. Druhou zachovanou památkou na původní biskupský dvůr je ponurá středověká čtyřhranná věž, zbudovaná kdysi nad vjezdovou bránou dvora. Stísněně trčí po staletí do výše dvaceti metrů v zadní části dvorku za domem U tří zvonků čp. 47 v Mostecké ulici jako mlčenlivý svědek dávno zaslých časů. Nad jejím východním průčelím jsou v kameni vytesané tři vinné listy, znak posledního pražského biskupa Jana z Dražic.

O SBÍRCE OSTATKŮ OTCE VLASTI

Rozhodující vliv na formování charakterových vlastností, a zvláště na utváření životních názorů budoucího krále Karla IV., měl benediktinský opat Pierre de Rosières, pozdější papež Kliment VI., který královici v mladých letech vychovával. Svého

pedagogického úkolu se de Rosières zhostil nanejvýš úspěšně. Příští vladař byl skutečně po celý svůj činorodý život upřímně zbožný a jeho vztah k počátkům křesťanství a k veškeré církevní minulosti byl stejně oddaný jako zpozdilá vášeň jeho otce, krále Jana Lucemburského, pro nenávratně zaniklý svět rytířského života.

Není snad třeba zvláště připomínat, jak velice štedrý byl král Karel IV. k rozmanitým církevním institucím, jak neúměrně rozmnožil v Čechách, a především v Praze, veškerý duchovní stav a jaké mělo toto upřednostňování církve po jeho smrti neblahé následky pro celé království. Nejčastěji zahajovanými veřejnými stavbami za jeho panování bylo zakládání a výstavba kostelů, kaplí či klášterů, nejčastějším rozdělováním pozemských statků v zemi bylo udělování obročí a prebend nově vznikajícím církevním institucím, a proto také následující duchovní hnutí na území Čech mělo nutně za svůj prvotní cíl očistu církve a její návrat k biblickým ideálům.

Na svých častých evropských cestách Karel IV. horlivě sbíral pro nově založený Chrám sv. Víta na Pražském hradě i pro jiné pražské kostely nejrůznější relikvie (zejména ostatky svatých), liturgické předměty a další devocionálie. V jeho slavné sbírce se například ocitla stříbrná pozlacená ratolest, kterou přinesl Panně Marii anděl před smrtí, část Pilátova pláště, plínky a dřevo z betlémských jesliček, dva trny z Kristovy koruny, několik kousků prostěradla, do kterého byl po smrti zabalen, kus hole Mojžíšovy i Áronovy, dva hřeby z Noemovy archy anebo třeba mateřské mléko Panny Marie, neboť všude, kamkoliv přijel, vyhledával a sháněl další a další relikvie s dnes už těžko pochopitelnou horlivostí a neváhal za ně vydávat z královské pokladny závratné sumy peněz. A když dosavadní majitelé odolávali i sebelákavějším nabídkám, neštítil se Otec vlasti použít k jejich získání jakýchkoliv hrozeb, vydírání, a dokonce i násilí.

Veškeré získané ostatky a relikvie potom posílal anebo osobně přivážel do milované Prahy, kde byly pokaždé přijímány s největší možnou církevní pompou. Zpravidla byly nesený v čele slavnostního procesí přes celé město na Vyšehrad či na Hrad. V jeho čele kráčel osobně král a tehdejší pražský arcibiskup Arnošt z Par-

dubic, jako tomu bylo například koncem roku 1349, kdy byl přes Prahu na Hrad nesen drahocenný uherský dar k listopadové korunovací druhé manželky Karla IV. Anny Falcké za českou královnu, zbytek ubrusu, který měl být na stole při poslední večeři Páně.

Některé z těchto relikvií se pak stávaly vzácnými položkami svatovítského pokladu, i když mezi nimi byly předměty kuriózní povahy, jako třeba keř mořského korálu, jinými zase panovník podaroval různé pražské kláštery, chrámy a kostely. Tato jeho sběratelská vášň pro náboženské relikvie však nebyla pouhou zálibou prvního muže v říši, ale skutečnou sběratelskou mánií. Tak například ze své cesty do Bavor přivezl na Květnou neděli v roce 1350 skvělou kořist: velký kus dřeva z Kristova kříže, kopí, kterým byl ukřižovanému Kristu probodnut bok, kus houby, jeden hřeb z jeho kříže, korunu a meč svatého Karla, rameno svaté Anny a ještě mnoho jiných neméně vzácných předmětů.

Z cesty do Němec v roce 1354 zase poslal do Prahy třísku z domnělé berly sv. Petra, kterou dal potom zasadit do berly pražského arcibiskupa. Z dlouhodobé cesty do Itálie, během níž byl 5. dubna roku 1355 v Římě korunován papežem Inocencem VI. na římského císaře, si přivezl domů opět přemnohé ostatky, především tělo sv. Víta, uložené do té doby v Pavii, neboť v Praze byla dosud jen ramenní kost tohoto světce, a navíc ještě takové unikáty jako část kamenné desky z oltáře sv. Petra.

Domů se vrátil císař Karel IV. až v polovině srpna a papež Inocenc VI. zřídil na jeho žádost v Praze nový církevní svátek „Den svátostí“, určený na pátek po neděli Provodní, během kterého se lidu veřejně vystavovaly říšské klenoty a také všechny relikvie a ostatky svatých. Místem tohoto nového svátku se stal střed největšího novoměstského tržiště, Dobytčí trh, kde byla pro vzácné předměty vystavěna zvláštní dřevěná věž. Na místě této věže byla po smrti Otce vlasti v roce 1382 měšťanským bratrstvem se znamením obruče a kladiva vystavěna kaple Božího těla s věží na vystavování celé sbírky svatých ostatků. Kaple potom dělila rozsáhlé novoměstské tržiště na dvě poloviny. Směrem k radnici vznikl trh slanečků, na který mělo monopol město, takže zde

stálo i jeho centrální skladiště, „slanečková bouda“, jejíž poslední renesanční podoba byla definitivně zbořena až v roce 1863. Na druhé polovině náměstí, od kaple ke Slovanskému klášteru, se pak prodávaly sudy, bečky, štoudve, džbery, kádě, korbele, putny a další bednářské výrobky, které měly dříve tržiště na Starém Městě u Sv. Havla.

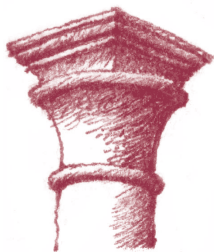
„Den svátostí“ na Dobytčím trhu byl spojený s několikadenním výročním trhem. Z nově zavedeného svátku se postupně vyvinula hojně navštěvovaná pout, na kterou přicházelo veliké množství poutníků. Už v roce 1369 zaplnilo náměstí přes sto tisíc lidí i ze vzdáleného venkova, přičemž se zbožným poutníkům udělovaly štědré odpustky. O autentičnosti a pravosti veřejně vystavované sbírky svatých ostatků tehdy samozřejmě nikdo nepochyboval a cenu každého z těchto posvátných předmětů nebylo možné vyvážit ani zlatem.

Avšak jedna taková starobylá relikvie vznikla nedaleko odtud i v tehdejší Praze. Bylo to Na Slovanech, v jediném pražském kostele se slovanskou liturgií a s klášterem slovanských benediktinů v Emauzích, kde nechal Karel IV. od roku 1356 zvláštní nadací deseti kop ročně z důchodu masných kramů opisovat hlaholským písmem nejstarší slovanské legendy. Jedna taková zlatem zdobe-

ná kniha se později dostala do Cařihradu a odtud k lotrinskému kardinálovi, který ji daroval katedrále ve francouzské Remeši. Později se stala památkou tím, že na ni konali budoucí panovníci Francie korunovační přísahu, aniž vůbec tušili, co tato kniha obsahuje, neboť z ní nedokázali přečíst ani jediné slovo.

Zchátralá kaple Božího těla, mistrovské dílo české gotiky, byla v roce 1791 zbořena a zachované kameny z ní, podobně jako náhrobky ze zbořené Betlémské kaple, byly použity jako stavební materiál na opravu povodněni pobořeného Karlova mostu, kde posloužily jako obrubníky chodníků.

Hned na počátku své první cesty do Říma, na kterou se vydal Karel IV. 17. června roku 1354 v doprovodu tří set jezdců směrem na Norimberk, dorazila jeho výprava 14. října do Videmu, sídla aquilejského patriarchy, kterým byl tehdy králův nevlastní bratr Mikuláš. Od něho získal Otec vlasti vzácný zlomek rukopisu Evangelia sv. Marka, chovaný dosud v Cividale, který byl údajně pravým originálem, psaným přímo rukou sv. Marka, a Karel IV. jej poslal 31. října z Feltre po zvláštním poslu do Prahy arcibiskupu Arnoštu z Pardubic a pražské kapitule. Mnoho vody uběhlo od té doby ve Vltavě, než soukromý vychovatel čtyř synů hraběte Nostice, dosud zcela neznámý Josef Dobrovský, provedl důkladný lingvistický rozbor tohoto textu a napsal o něm odborné pojednání, které vydal v roce 1778 v Praze pod názvem: *Fragmentum Pragense Euangelii s. Marci, vulgo autographi*. Pojednání způsobilo senzaci, neboť pětadvacetiletý mladík v něm jednoznačně dokázal, že zachovaný zlomek rukopisu nemohl být napsán přímo apoštolem Markem, protože autor textu neuzivá staré řečtiny, ale latiny z devátého století.

O sbírce ostatků Otce vlasti

O KAZIMÍROVI A KRISTÝNĚ

Syn polského krále Vladislava Lokýtky Kazimír byl do roku 1330 vychováván na dvoře uherského krále Karla Roberta, který měl za ženu jeho sestru, Lokýtkovu dceru Alžbětu. Dvacetiletého královice v Budíně okouzila dvorní dáma Klára, dcera mocného uherského magnáta a králova důvěrného přítele Felicia-na Zacha. Jejich milostné schůzky kryla sama královna Alžběta, ale jakmile dosáhl Kazimír u Kláry svého, zmizel potají do Krakova a svedená Klára se světila se svým pokleskem otci. Rozzuřený Zach se hnal rovnou do královského paláce, aby pomstil čest své dcery i celého rodu. Svůdce Kazimíra již v paláci nenašel a jeho hněv se obrátil přímo proti monarchům. Věřil se s taseným mečem do jídelny, právě když královská rodina zasedla za stůl. Tam se vrhl na kuplířskou královnu a tál ji do pravé ruky, takže jí naráz usekl čtyři prsty. Alžběta omdlela, a když chtěl dvaactyřicetiletý Karel Robert královně pomoci, byl rád, že stačil s rozseknutou paží od ní uskočit. Šílený Zach se obrátil i na obě královské děti, Ondřeje a čtyřletého Ludvíka, kterému osud později dopřál stát se právě po Kazimírovi polským králem, a od jisté smrti chlapce zachránili za cenu vlastního zkrvavení jejich dva vychovatelé. Teprve potom přiskočil královnin truksas János Cselényi a zezadu rozbil Zachovi lebku. Povykem přivolaná stráž rozsekala ležícího Zacha na kusy.

K této krvavé příhodě došlo na hradě Budíně 17. dubna roku 1330 a jednotlivé kusy Zachova těla pak byly vyvěšeny pro výstrahu na všech branách největších uherských měst. Králova pomsta postihla celý Zachův rod. Zneuctěné Kláře byly uřezány rty, nos, uši i ruce a takto zohavená byla smýkána za koněm po ulicích Budína za stálého vyvolávání: „Tak se stane každému, kdo vztáhne ruku na krále!“ Její bratr, jediný Zachův syn, byl na útěku z Uher chycen, usmýkán za koněm a pohozen psům. Starší sestra Seba byla státa mečem a její manžel Kopaj zazděn zaživa v kobce. Jen jejich dětem se podařilo uprchnout ze země na daleký ostrov Maltu, odkud se už do vlasti nikdy nevrátily.

Král Karel Robert před shromážděním uherských stavů odsoudil 24. dubna roku 1330 všechny muže Zachova rodu k trestu smrti, ženy a vzdálenější příbuzné k věčnému poddanství a zabavil veškerý jejich majetek. Přestože kdekdo znal skutečný důvod těchto trestů, byli údajně odsouzeni za všechny možné i nemožné zločiny a celý rod propadl hanbě a věčnému prokletí.

Původce toho všeho Kazimír se stal příštího roku správcem Velkopolska a v roce 1333 polským králem. V té době u nás panoval již třiatdvacet let Jan Lucemburský, známý svým rytířským harcováním po celé Evropě. Aby měl peníze na nové dobrodružné výpravy, neváhal vyloupit a prodat stříbro ze svatovítského pokladu na Pražském hradě. Za peníze byl svolný naprosto ke všemu. Tak se například v roce 1335 za dvacet tisíc kop pražských grošů, shodou okolností opět na budínském hradě, zžekl svých nároků na polskou korunu ve prospěch krále Kazimíra a ponechal si jen Slezska.

K nové etapě vzájemných česko-polských vztahů došlo, když Kazimírovi v roce 1339 po narození dcery Alžběty zemřela jeho první žena Anna. Budoucí Otec vlasti, čtyřiatdvacetiletý moravský markrabě Karel, při svém návratu z Francie v březnu roku 1340 navštívil v Dolním Bavorsku svoji o tři roky starší sestru Markétu, která právě ovdověla po Jindřichovi Bavorském, aby ji přemluvil ke sňatku s polským králem. Od Markéty pak odjel rovnou za Kazimírem a ten se do ní zamiloval, ještě než ji spatřil. Zato sedmadvacetiletou vdovu musel otec i bratr velice přemlouvat, než s velkým strachem posléze k sňatku svolila.

V červnu roku 1341 přijel král Kazimír s velkou slávou do Prahy. Ve městě plném turnajů, radovánek, hostin s vlašským pitím a hlučných příprav na královskou svatbu se neradovala pouze Markéta. „Z těžkého srdce pro tuto svatbu jí naskrze odpornou“ se na smrt roznemohla. Milující otec dokonce požádal biskupa Jana z Dražic, aby po celých čtrnáct dní konal za její uzdravení procesí, ale ani to nepomohlo. Markéta 11. července zemřela a 13. července roku 1341 byla na Zbraslavi pochována.

Český a polský král i markrabě Karel si nad jejím hrobem slavnostně odpřísahli věčné přátelství a až dosud nenapavitelný har-

covník Jan, kterému se navíc zhoršovala oční choroba, se dal na stará kolena na pokání. Karel naopak vzápětí opatřil Kazimírovi náhradu, neboť mu zprostředkoval sňatek s dcerou hesenského lankraběte Jindřicha II. Adlétou a osobně se zúčastnil již 29. září jejich svatby. Ale tento diplomatický sňatek nebyl šťastný. Polský král miloval krásné ženy, a když ctnostná, bigotní a hrubě nesličná Adléta nepřinesla Kazimírovi žádného potomka, ochladly jejich vztahy natolik, že ji nakonec zapudil, takže žila po léta sama v ústraní vzdáleného Žarnovce.

Kazimír se mezitím pustil do nových výbojů na všech stranách a byl úspěšný až do okamžiku, kdy dostal zálsuk také na Slezsko. Starý válečník Jan Lucemburský vtrhl do Polska, a když oblehl Krakov, bylo zle. Kazimír tehdy vyzval českého krále na osobní souboj, který měl být podle soudobých zvyklostí „soudem božím“. Starý a na obě oči slepý český král souhlasil. Vzkázal Kazimírovi, aby se nejprve také oslepil, pak že se s ním v rovném odění a zbroji rád utká. Tak k souboji nedošlo a Kazimírovi nepomohlo ani spojenectví se synovcem Ludvíkem uherským a Ludvíkem Bavořem a válku prohrál.

O rok později zavřel český král Jan Lucemburský v bitvě u Kresčaku svoje slepé oči naposled a šťastná hvězda jeho syna Karla IV. začala nezadržitelně stoupat k zenitu. V roce 1348 byl Kazimír donucen podepsat v Namyslově česko-polský mír, který také potvrzoval s konečnou platností trvalou přináležitost Slezska k zemím koruny české. Karel IV. získal v roce 1353 sňatkem s Annou Svidnickou navíc také nárok na Mazovsko, ale diplomaticky se jej zřekl ve prospěch výbojného Kazimíra, neboť svůj hlavní cíl viděl jinde. V roce 1355 se stal římským císařem a o rok později dosáhl Zlatou bulou, že papež nebude nadále zasahovat do volebního práva římských kurfiřtů.

A tak to byl opět Kazimír, kdo se musel obtěžovat podruhé do Prahy na jednání s Karlem IV. a prosit jej o ochranu proti německým řádovým rytířům. Snad tomu osud chtěl, aby se Kazimír v Praze podruhé vášnivě zamiloval. Staroměstský patricijský rod Rokycanských tehdy patřil k nejbohatším bankéřům země, neboť

již po tři generace půjčoval peníze králům i městu. Mikuláš, jeden ze tří synů dosud žijící hlavy rodu Menharta, zemřel poměrně mladý a zanechal po sobě spanilou vdovu Kristýnu. Vyznamenávala se prý mimořádně krásnou postavou, a když ji Kazimír spatřil, byl ztracený. Přestože byl Kazimír mocným králem, mladá vdova o žádný románek nestála a k něčemu vážnějšímu jí chyběl urozený původ, takzvaná modrá krev. Ale Kazimír, i když žila v Žarnovci ještě jeho pravoplatná žena, sliboval Kristýně Rokyčanské manželství a odvezl si ji do Polska.

Královna Adléta se o tom samozřejmě dozvěděla a uraženě odjela z Žarnovce zpět k otci do Hesenska, načež Kazimír ihned požádal papeže Urbana V. o rozvod. Adléta proti tomu ovšem protestovala, a než se celá záležitost vyřídila, počestná Kristýna nemínila s Kazimírem nic mít, dokud si ji opravdu nevezme. A tak pro ni Kazimír zinscenoval v Krakově „tajnou“ svatbu. Namísto opata Tynieckého je však oddával pouze falešný kněz, přestrojený do ornátu krakovského biskupa. Teprve potom svůdce Kazimír zjistil, jak krutě byl sám napálený. Spanilá Kristýna totiž nosila paruku, neboť byla úplně holohlavá, a ještě byla na hlavě prašivá. Okamžitě ji vyhnal, proklel a bylo po lásce.

Z nešťastné lásky ho pak nějaký čas utěšovala židovka Esterka a nakonec se přes veškeré papežovy protesty a zákazy oženil s Jaddwigou, dcerou zaháňského a hlohovského knížete Jindřicha V. Železného.

O LOUPEŽIVÉM RYTÍŘI A JEHO DRUŽINĚ

Konečným cílem mohutného rozšíření a výstavby Prahy ve čtrnáctém století bylo vybudování takového sídelního města, které by se stalo prvořadým duchovním, společenským, obchodním, hospodářským a vladařským střediskem všech záalpských zemí. Velkorysý projekt krále Karla IV. musel být rovněž zabezpečený pevným právním řádem a trvalým vnitřním mírem.

O loupeživém rytíři a jeho družině

Takové převratné novoty však byly v naprostém rozporu s odvěkými domácími zvyklostmi, kdy platilo především právo silnějšího a nejmocnější feudálové byli na svých panstvích neomezenými pány nad celým územím, lidmi a statky.

V oněch dávných dobách se na mnoha odlehlých místech země provozovala jako výhodný zdroj obživy také loupežnická živnost. Pokud se kupci na nejistých cestách mezi velkými městy nedokázali ubránit případným útokům místních lapků vlastními silami a vyvázli přitom se zdravou kůží, nezbyvalo jim nic jiného než prostě připočíst uloupené zboží či peníze k nezbytným obchodním výdajům a ztrátám.

Otec vlasti proto musel nejdnou rázně zasáhnout proti nejrušnějším místním samovládcům vojenskou mocí. Tak zlomil v roce 1356 rožmberský odboj vedený Petrem a Joštem z Rožmberka anebo vzdor a násilnosti zpupného jihočeského magnáta pana Jindřicha z Hradce. Když potom začal také východočeský rytíř Jan ze Smojna zvaný Pancíř ze svého hradu Žampachu terorizovat široké okolí loupeživými přepady, vypravil se proti bandě tohoto zemského škůdce v červnu roku 1356 čtyřicetiletý český král s vojskem. Rozhodnutí Karla IV. jít osobně v čele trestné výpravy jistě nebylo snadné, neboť Jan Pancíř doprovázel krále v letech 1354 až 1355 jako jeden ze tří set jezdců při jeho první cestě do Říma. Po dobytí hradu Žampachu král vůdci bandy řekl: „Lépe se ti líbilo zlodějství než rytířství, a proto budeš souzen jako zloděj.“ Před oběšením sám navlékl Pancíři oprátku na krk.

Ani tvrdé a nemilosrdné tresty pochopitelně neznamenalý okamžitý konec všech lapků a násilnických tlup v celém království, a také Praha se nestala onou křižovatkou střeoevropského obchodu, jak si to Karel IV. přál. Brzy po jeho smrti se jeho syn král Václav IV. dostal v době papežského schizmatu do vleklých mocenských sporů nejprve s vysokými hodnostáři církve a později i s domácí panskou jednotou. Představitelé šlechty usilovali o plnou moc v nejvyšších zemských úřadech, ale král stranil více měšťanům, nižší šlechtě a vznikajícím cechům. Panstvo se proto dohodlo s královým nevlastním bratrem, uherským králem Zik-

mundem, i s jeho bratrancem, moravským markrabím Joštem, a od 8. května 1394 se stal král Václav jejich bezmocným vězněm, kterého propustili na svobodu, teprve když dosáhli svých požadavků.

Zájmy a postavení říše vybudované Otcem vlasti za těchto podmínek Václava IV. téměř nezajímaly. Když jej v roce 1400 sesadili čtyři porýnští kurfiřti z říšského trůnu, nemohl už proti tomu nic podniknout. Panská jednota se naopak ihned spojila s nově zvoleným německým protikrálem Ruprechtem Falckým a král Václav musel přistoupit na nové požadavky. Ale jejich nepřiliš ochotné plnění, a především značné panovnické ambice uherského krále Zikmunda na úkor oslabené moci českého krále, měly za následek druhé zatčení Václava IV. panstvem a jeho věznění od 6. března 1402 na Hradě a později ve Vídni, které se tentokrát protáhlo na půldruhého roku a skončilo až jeho úspěšným útekem. Do Prahy se král vrátil na Vánoce roku 1403.

Všechny tyto rostoucí mocenské sváry natolik narušovaly vnitřní stabilitu země, že se cizí kupci postupně začali na svých cestách zdaleka vyhýbat nejenom samotné Praze, ale celému Českému království. Důvod byl stejný jako na počátku vlády Otce vlasti. Za vleklých sporů o vnitřní moc nebylo v zemi nikoho, kdo by bděl nad dodržováním nastoleného právního řádu, a bezpečnost lidí, majetku i cest byla znovu ohrožována. Ve venkovských krajích se opět objevili lapkové, násilnické tlupy a nekalé živly, které začaly využívat vnitřního rozvratu a bezvládní v zemi k bezohlednému kořistnictví, a zvláště k novému rozkvětu loupežnictví. Lapkové nejčastěji přepadávali a olupovali kupce. Ztracená obchodní spojení přispívala k omezování řemeslné výroby, neboť i v daleké cizině věhlasné zboží se mohlo vyrábět jen pro domácí spotřebu.

V neblahé roli lapků se z různých sociálních, mstivých anebo zcela ziskových důvodů ocitl i ne jeden venkovský nižší šlechtic a s ním zpravidla i větší nebo menší tlupa jeho poddaných. Tak tomu bylo i v případě loupeživého rytíře Jana Zoula přezdívaného Mikeš. Ve svých vesnicích Ostředku a Divišově dal z mladých chasníků dohromady padesátičlennou ozbrojenou družinu a sám se postavil do jejich čela. Nejprve se zmocnil násilím blízkého Ko-

morního Hrádku u Chocerad a potom i hrádku Dubé na Sázavě. Odtud pak podnikal daleké loupeživé a vražedné výpady, takže se brzy stal postrachem celého širokého okolí.

Když už po dosti frekventované benešovské a kutnohorské cestě neprojel bez úhony ani jediný kupecký povoz, rozpomenul se sedmadvacetiletý pražský arcibiskup Zbyněk Zajíc z Házmburka, který zastupoval nepřítomného krále ve funkci zemského hejtmana, na svoji někdejší úspěšnou válečnickou minulost a vytáhl v červnu roku 1404 z Prahy proti zemskému škůdci jako vůdce trestné vojenské výpravy.

Arcibiskup Zbyněk Zajíc dobyl Hrádek i Dubé, zajal všechny loupežníky i s jejich vůdcem Janem Zoulem Mikešem a bez ohledu na svůj vysoký svatý úřad nařídil „všechny zvěsiti na pražské šibenici, a Zoula nejvýše, a s ním jeho padesáte tovaryšuo, krásných to mladých pacholkuov“. Šibenice za Horskou bránou v místech dnešního kolejistiště Masarykova nádraží pod Bulharem sestávala ze čtyř sloupů, spojených nahoře čtyřmi břevny, takže se jich tam docela dobře vešlo všech padesát i se Zoulem. Když je 13. července roku 1404 vedl kat s holomky v ozbrojeném doprovodu ze Staroměstského náměstí Celetnou a dnešní Hybernskou ulicí na smrt, seběhla se k té podívané celá Praha.

Na popraviště je tehdy doprovázel také asi třiatřicetiletý malý, podsaditý kněz, aby dal urostlým a tvrdým mládencům poslední útěchu. Ten mladý kněz bezvousé tváře promlouval k otrlým vrahům a násilníkům tak naléhavě a přesvědčivě, že sám jejich vůdce ještě před smrtí učinil veřejné pokání a prosil svatou obec, aby se za jejich spásu modlila. Visel pak na háku skutečně uprostřed a nejvýše. A visel tam posléze docela sám celých sedm let až do roku 1411.

Oběšenci se totiž za oněch starých časů nechávali zpravidla viset na šibenici až do příští poprav, ale tehdy žil v Praze jakýsi člověk, snad podivín, snad jen prostý chudák podplacený příbuznými těch padesáti oběšených, který je postupně v noci sundával a někde poblíž sám potají pohřbíval. Někdy ale protáhl mrtvolu dírou pro odtok dešťové vody v městských hradbách a postavil

pak ztuhlého oběšence v noci některé šejdířské hokyni k jejímu krámu, aby musela sama zjednat jeho pohřbení u kostela Na Rybníčku, kde se tehdy pochovávali popravení. Když však chtěl stáhnout za nohu z šibenice dolů také posledního, jedenapadesátého a nejvýše visícího Zoula, utrhla se již nahnílá noha od těla a zůstala mu v ruce. A tak visel nakonec někdejší rytíř Jan Zoul z Ostředku zvaný Mikeš na šibenici posléze zcela sám jen s jednou nohou celých dlouhých sedm let.

Ten mladý podsaditý kněz, jehož vášnivá slova zlomila srdce vůdce surových násilníků, už v té době v Praze nežil. Musel ji opustit pod hrozbou papežské klatby pro celé město. Jmenoval se mistr Jan Hus.

O ČESKÉM KRÁLI HOLCI

Où Lancelot est, roi de Behaigne? táže se v jedné ze svých básní středověký mistr hořkých balad François Villon. Behaigne znamenalo ve franštině patnáctého století Bohemii, takže se Villon svým veršem ptá: Kde Lancelot je, český král?

Kdo je však onen Lancelot?

Středověká literatura sice zná jistého Lancelota z mytické družiny krále Artuše, rytíře svatého grálu a hříšného milence královny Guenièvre, ale ten nebyl králem a o nějaké české zemi nemohl mít ani potuchy. Básník François Villon, od roku 1452 magistr svobodných umění pařížské Sorbonny, však věděl, o čem píše, neboť jeho Lancelot byl skutečně po osm let českým králem.

Ale začněme po pořádku. Když zemřel začátkem prosince roku 1437 ve Znojmě husitskými válkami neblaze proslulý český král a římský císař Zikmund, jehož posledním státnickým činem byla hromadná poprava Jana Roháče z Dubé s jeho šedesátičlennou družinou, vykonaná 9. září na Staroměstském náměstí, stal se Zikmundovým nástupcem na českém trůně manžel jeho dcery

Albrecht II. zvaný Rakouský. Příštího roku, 13. června, byl uvítán se všemi poctami v Praze a čtrnáct dní nato, 29. června roku 1438, tradičně na Pražském hradě ve Svatovítské katedrále korunován. Po nezdařeném vojenském tažení proti městu Tábor, které nově zvoleného panovníka neuznalo, odtáhl nový český král 1. srpna se svým vojskem do Uher, aby se už do Čech víckrát nevrátil, neboť tam v říjnu následujícího roku náhle zemřel. Jeho nečekaná smrt však nikoho nevzrušila.

Opět čtyři měsíce později se Elišce, vdově po tomto králi, narodil syn. Matka jej pokřtila jménem Ladislav, a protože se narodil až po smrti svého otce, nazývali jej Pohrobkem. Ladislav se tedy králem českým a uherským už narodil, avšak namísto „holečka“ spravoval země koruny české pan Jiřík z Kunštátu a Poděbrad, kterému se až v září roku 1452 podařilo celou zemi s dvojí vírou jakžtakž sjednotit a uklidnit. Teprve potom nastala ona bájná léta poměrné hojnosti a blahobytu za krále Holce, kdy byla za groš ovce. Takové tvrzení bylo sice od reálné skutečnosti na hony vzdálené a ovce se dostala do známého úsloví pro rým, ale opakované úrodné roky, vytoužený mír a klid po letech vnitřních rozbrojů, bezpečí a rozumná vláda umožňovaly plné oživení řemeslné výroby a obchodu. Za halěř, nejmenší stříbrnou minci, bylo možné koupit třináct vajec anebo například půl litru domácího vína a tři takové halěře stálo na trhu půl kila lososa.

Jakmile byl Jiřík z Poděbrad zvolen zemským správcem, začal s podporou Prahy požadovat navrácení mladičkého krále do Čech, což se mu po delším úsilí skutečně podařilo. A tak mohli Pražané 24. října roku 1453 svého panovníka v hlavním městě konečně uvítat. Jednotlivé cechy vyšly před městské brány pod svými korouhvemi a družinu zemského správce Jiříka tvořilo tři tisíce jezdců. Neméně velkolepý byl královský průvod, v němž Ladislav Pohrobek, kterému ještě nebylo ani patnáct let, přijel ve zlatém kočáře. A stejně okázale byla 28. října slavena na Hradě jeho korunovace.

Přes veškerou nádheru a pompéznost oslav byl nový král velice skromně ubytován v Králově dvoře na Starém Městě pražském,

kde dokonce sdílel společnou ložnici s Jiříkem Poděbradským. Důvodem k tomu byl chlapcův nesmírný strach. Ladislav, vychovaný jako Němec v přísné katolické víře, přijel do kališnické Prahy plný hrůzných představ a předsudků k českým kacířům. Naprostou důvěru choval pouze k panu Jiříkovi, kterého oslovoval otče a čtyřicetiletý Jiřík naopak Ladislava synu. Jen díky tomuto vřelému vztahu mohl pan Jiřík brzy odeslat celý králův německý doprovod zpět do Rakous a Uher.

Spanilý, ještě polodětský zjev, a zvláště nádherné zlaté vlasy mladičkého krále upoutávaly všeobecnou pozornost. Kněz Jan Holubář z Náchoda učil chlapce česky a Ladislav chodil každý den pěšky z Králova dvora až na Hrad ke Svatému Vítu na ranní katolickou mši. Sympatie většiny Pražanů ke králi zkalil až jeho odmítavý postoj k utrakvistům. Když procházelo v roce 1454 o Božím těle Celetnou ulicí dvojí velké procesí, Ladislav uctivě poklekl pouze před katolickou monstrancí, ale před kalichem, neseným arcibiskupem Rokycanou, zůstal se svými přáteli přezíravě stát. Naštěstí se vzápětí přestěhoval na Hrad a krátce nato Prahu opustil.

V roce 1457 se začalo jednat o svatbě sedmnáctiletého Ladislava s francouzskou princeznou Magdalenou Markétou z Valois, dcerou krále Karla VII. Ladislav přijel z Vídně do Prahy opět s německým a uherským doprovodem již 29. září a Praha se začala chystat na královskou svatbu. Pro nevěstu a svatební hosty vyjel mohutný doprovod v červených a bílých barvách, symbolizujících poselstvo českého krále.

Po osmitýdenním pobytu v Praze náhle Ladislav z plného zdraví onemocněl. V neděli 20. listopadu se účastnil společně s panem Jiříkem křtin v kostele sv. Václava na Hradě jako kmotr dítěte pana Zdenka Konopištského ze Šternberka, který odjel s poselstvem do Francie pro jeho nevěstu. Když se vracel ve čtyři hodiny odpoledne do Králova dvora, pocítil mírné bolesti hlavy a v noci mu údajně zduřely tříselné uzliny. V pondělí časně ráno k sobě zavolal oba lékaře, které si přivezl z Vídně, ale z mladického studu před nimi hlízy v tříslech zatajil. Lékaři nezjistili nic zvláštního,

a protože krále rozpalovala horkost, účastnil se zasedání zemského soudu jen v letních plátěných šatech. Při obědě byl nápadně skleslý a již v sedm večer, provázen sekretářem Rothem, odešel do ložnice. Sem si dal také přinést jídlo, s chutí chroupal ředkve a zapíjel je pivem. Náhle okřál, byl hovorný a vesele se bavil s komorníky. Když se svlékal, aby ulehl, přepadly jej prudké žaludeční křeče. Český komorník jej utěšil, svlékl a uspal. Za hodinu ho probudila nová bolest v břiše. Oba lékaři mu zkoušeli puls, moč, nutili jej k dávení i projímání a pouštěli mu žilou.

Dne 22. listopadu večer vyhlížel Ladislav oknem na noční oblohu, kde se právě objevila rudá kometa, podle tehdejší víry zlověstné signum mortis. Král ulehl v úzkosti, nad ránem dal zavolat pana Jiřka a při plném vědomí mu v přítomnosti dvořanů sdělil poslední vůli. Přál si také, aby mu ostříhali a spálili vlasy, aby se z nich nestala relikvie, ale zemřel při prvních slovech Otčenáše.

Bradýři, přivolání k vyjmutí vnitřností před balzamováním, zjistili na obličejí pod nosem a na těle černé skvrny, neklamné znamení dýmějového moru, a proto se od balzamování těla upustilo. Do Francie, Vídně a Uher vyrazili tryskem černě oděni jezdci se zprávou, že český král zemřel morem. 25. listopadu 1457 se konal v Praze nevídaný pohřeb. Ve smutečním průvodu od Králova dvora na Hrad šly pražské cechy, univerzita, studenti, mniši i stařky, všichni v černém a s černými svícemi.

Oba lékaři po návratu do Vídně rozhlašovali, že Ladislav byl otráven. Poznali to prý hned, ale báli se v Praze mluvit. Tato lež osobních lékařů krále byla celkem pochopitelná, ale totéž tvrdili i vatislavský městský písař Eschenloer a králův sekretář Roth, takže otázka náhlé smrti mladého krále Ladislava Pohrobka znovu a znovu vzrušovala mnohé hlavy až do konce devatenáctého století. Opakované exhumace v letech 1472, 1589 a 1630 vždy znovu potvrdily dýmějový mor, ale odborníky i laiky pokaždé znovu fascinovalo neporušené tělo s měkkými, pohyblivými údy, a zvláště jeho hlava, na níž zářila gloriola zlatých vlasů. Teprve po dalších dvou stoletích, v roce 1825, byly v hrobě nalezeny jen kosti.

Où Lancelot est, roi de Behaigne? ptá se s nahořklým úsměvem François Villon v baladě, kde se ptá i na legendárního krále Artuše a v refrénu na samotného Karla Velikého. Kde je jejich moc, sláva, bohatství? A Lancelot? Je to skutečně Ladislav Pohrobek, neboť ve Francii byl známý pod tehdejším překladem maďarského křesťanského jména „László“ – Lancelot.

Avšak životní příběh Ladislava Pohrobka se uzavřel teprve v roce 1985, kdy se při průzkumu jeho ostatků soudobými metodami jednoznačně prokázalo, že zemřel stejně jako jeho otec Albrecht II. na dědičnou leukemii.

O DVOU APOTÉKÁŘÍCH

Prokazatelně nejstarší lékárna byla sice v Praze již v roce 1135, ale kromě toho, že se nacházela v Týnském dvoře u tamější malé nemocnice pro cizozemské kupce, o ní vlastně už nic dalšího nevíme. Podobně o první apatyce pro veřejnost nacházíme jen zmínku v roce 1342. Zato další pražská lékárna je již věrohodně doložena roku 1353 v Richtrově domě jako majetek Augustina z Florencie. O věhlas apotekářství se však nejvíce zasloužil teprve jiný mladý Ital, Angelo, pocházející rovněž z Florencie, který v té době přišel do Prahy s mladším bratrem Niccolem, počestným u nás na Mikuláše.

Bratři se usadili na Novém Městě pražském, v místech, kde dnes stojí v Jindřišské ulici hlavní pošta, a vlastní lékárnu si otevřeli na tehdejší Ovocném trhu Starého Města pražského, v domě nazývaném V ráji, který stál na rohu dnešního Malého náměstí a Karlovy ulice. Jejich apatyka tedy nebyla v Praze ani první, ani jediná, jak se někdy uvádí, zato vynikala v mnoha směrech značným novátorstvím.

Hlavou nově založené živnosti byl starší Angelo. Sortiment prodávaného zboží se neomezoval jenom na mastičky, lektvary, tresti či kapky a bylinky k všemožným mazáním, odvarům,

čajům a jinému vnitřnímu i vnějšímu užívání, neboť Angelo nabízel svým zákazníkům také nejrozmanitější pochoutky a cukrovinky, zpravidla něčím zbarvené, a především nějak výrazně aromatizované. Po něm to tak začali praktikovat na dlouhá stáletí všichni jeho pozdější následovníci, a snad právě proto, že se na tomtéž místě zároveň prodávaly pamlsky i medikamenty, zakořenila u nás představa, že něco je buď „dobré“, anebo „zdravé“.

U svého domu v Jindřišské ulici založil Angelo rozsáhlou zahradu, kde pěstoval pro svoji lékárnu i cukrárnu všechno dostupné a potřebné, co mohlo v našich klimatických podmínkách vzklíčit, vyrůst a dozrát. Kromě mnoha odrůd ovocných stromů a keřů, často velice vzácných a nikde jinde u nás dosud nevídaných, tam měl také rozmanité léčivé rostliny a vonné byliny, které tehdy pěstoval v celých Čechách pouze on. V zahradě se samozřejmě pěstovala také veškerá zelenina pro potřeby Angeloovy domácnosti, avšak největší proslulost si jeho zahrada získala neobyčejnou pestrostí mnoha druhů květin a okrasných keřů.

O dvou apotékářích

O evropský věhlas této podivuhodné zahrady se zasloužili především Angelovi krajané projíždějící Prahou, kteří byli na svých cestách jeho častými hosty. Mezi nejznámější z nich patřil například politický fantasta a velký ctitel antiky Cola di Rienzo, nazývaný „posledním Římanem“, který se neúspěšně snažil získat císaře Karla IV. pro myšlenku sjednocení Itálie jakožto federace v čele s Římem, anebo soudobý básník Francesco Petrarca, který jako vůbec první vlašský literát zaměnil ve svém díle klasickou latinu za moderní italštinu. Ten navštívil Prahu v roce 1356, kdy už byla Angelova zahrada vzrostlá a proslulá daleko za hranicemi Čech.

Angelova zahrada vzala zasvě jako mnoho jiných dobrých věcí někdejší matky měst až v době protireformačního baroka, kdy byl na jejím místě postaven ženský klášter celestinek. Jako úplně poslední zbytek bývalých zahrad v této části města se dodnes zachovala jediná zahrada ve dvoře dnešního Slovanského domu, někdejšího Vernierovského paláce, která kdysi ve své původní podobě vzadu v zadním traktu paláce s Angelovou zahradou v Jindřišské ulici vlastně sousedila.

Tato nevelká zahrada, skrytá uprostřed moderního města, je tedy jediným místem uvnitř Prahy, na kterém byla přes všechny proměny od středověku až do současnosti nepřetržitě po šest století vždycky zahrada. Kromě měšťanského domu se zahradou v Jindřišské ulici a vlastní lékárny na Malém náměstí měl Angelo za hradbami Nového Města pražského ještě také vinici, která se nacházela na dnešních Vinohradech, v místech, kde mnohem později vznikla rovněž proslulá zahrada, nazývaná Kanálka.

Záslužná Angelova činnost se těšila přízni nejenom prostých Pražanů, ale došla pozornosti i samotného vladaře. 22. března roku 1360 císař a král Karel IV. udělil zvláštní listinou „svému milému věrnému a dvornímu apotékáři Angelovi di Florentina, měšťanu Většího Města pražského, milost, aby byl podroben jednomu soudu českých králů a každé jiné juristikace zbaven, aby jeho dům a zahrada se všemi staveními byly zbaveny všech dávek a daní a aby on i jeho nástupcové směli bez ungeltu a cla prodávati víno a zboží kupecké“.

Jako dvorní „apothecarius“ byl Angelo Florentinus po smrti Otce vlasti stejně oblíbený i u jeho nástupce na českém trůně krále Václava IV. O tom, že byl Angelo skutečně velice váženou osobou, nejlépe svědčí skutečnost, že po zakoupení domu V ráji, kde měl dosud jen pronajatou lékárnou, a přestěhování se na Staré Město pražské povýšil mezi staroměstské měšťany a později, od roku 1394, byl zvolen dokonce za člena městské rady.

Když Angelo v roce 1408 zemřel, zdědil celý jeho majetek synovec Ludovicus, syn mladšího Angelova bratra Mikuláše, který už byl v Praze tak zdomácnělý a jeho živnost natolik proslulá, že mu nikdo neřekl jinak než Lojza apotékář. Za rok po smrti svého strýce, tedy v roce 1409, byl také Ludovicus jmenován králem Václavem IV. dvorním apotékářem a vedl dále lékárnou po svém strýci Angelovi, které i s domem již zůstal název U anděla.

V té době byla nedaleko odtud, doslova coby kamenem dohodil, v domě U zlaté lilie již další lékárná Onoforova. Její původní majitel Onofor, po kterém také dostala své jméno, ji roku 1405 prodal apotékáři Rudolfovi a po něm, v pořadí již ve třetí generaci majitelů, zde vládl nad bylinkami a lektvary apotékář Tomáš. To bylo na počátku panování krále Vladislava II., v době plné neklidu a rozbrojů. Podněcovatelé tehdejších nepokojů přicházeli do Prahy ze dvora uherského krále Matyáše Korvína, který si dělal nárok na českou korunu a usiloval o ni všemi možnými prostředky. Nakonec se lidem v jeho službách podařilo získat pro svoje nekalé záměry i lékárníka Tomáše z domu U zlaté lilie.

Z popudu uherského krále a jeho českého důvěrníka Albrechta Kostky z Postupic měl být král Vladislav otráven. Apotékář Tomáš proto vyslal až do dalekých Benátek jistého chudého panoše Jiřího Hluchého z Kutné Hory, aby tam opatřil spolehlivý a rychle účinkující jed. Jiří Hluchý se za příslib štědré odměny vydal na cestu a skutečně koupil v Benátkách za 250 zlatých tak silný jed, že již pouhé vdechnutí jeho výparů mělo mít pro člověka smrtelné účinky.

Benátský apotékář se zakoupení velkého množství silného jedu polekal a pro jistotu informoval o podezřelém cizím kupci